

skem kulturnem razvoju. J. Pasternak je v razpravi »Novi, v l. 1928, pridobljeni arheološki predmeti ukrajinskih muzejev v Lvovu« opisal in strokovnjaško obiasnil 76 arheoloških predmetov. V. Sičinskij pod naslovom »Sutkivška tverdinja« (Sutkivška trdnjava) podal mojsterski opis trdnjave cerkve v Sutkivcah na Podolju, ki je eden izmed najdragocenejših spomenikov stare ukrajinske umetnosti. Nas najbolj zanima razprava A. Androhoviča o »Ilirski tiskarni in knjigarni J. Kurzböck«, ki je v letih 1779.—1792. tiskal in prodajal cerkvene knjige za Srbe, ogrske Ukrajince in Romune. Androhovič podaja najprej zgodovino te tiskarne na podlagi študije, ki jo je priobčil l. 1907. v Archiv-u für slawische Philologie Aleksa Ivič pod naslovom »Joseph Kurzböck und die Errichtung der serbischen Buchdruckerei«, nato pa opisuje do sedaj neznane Kurzböckove vezi z ogrskimi in gališkimi Ukrajinci. Ostalih 14 razprav se peča s podrobnejšimi vprašanji ukrajinske zgodovine. Knjigo krasi 23 fotografij mož, ki so si pridobili izredne zasluge za društvo.

J. Šedivý.

Anton Melik: Kozolec na Slovenskem. Razprave Znanstvenega društva v Ljubljani. 10. Etnografsko-geografski odsek 1. Ljubljana 1931. 107 str. + XXXVIII.

To je v naši in svetovni literaturi prvo delo s svojega področja, ki obravnava slovenski kozolec kot zemljepisno in narodopisno celoto.

Melik začenja svojo razpravo z narodopisnim vprašanjem, kaj je kozolec, opiše posamezne tipe kozolca, in preide na zemljepisno razširjenost posameznih tipov in slovenskega kozolca sploh; v zvezi s tem pokaže sušenje žita in poda slovensko nomenklaturu za kozolec. Nadaljuje z zgodovinskim vprašanjem razvoja kozolca in prouči izvenslovenski kozolec v Evropi ter kozolec v Aziji. Zaključuje s študijami o pogojih, pod katerimi je kozolec nastal; pri tem obravnava podnebne, antropogeografske in jezikovne činitelje ter pride do zaključka, da je kozolec slovenska tvorba in da so Slovenci tisti, ki se uveljavljajo kot nosilci in razširjevalci kozolca. Zanimiva in v prijetni besedi pisana razmotrivanja ponazorjuje 66 fotografskih prilog in karta: Razširjenost kozolca na Slovenskem.

Pri vprašanju, kaj je kozolec, stoji avtor na stališču, da je kozolec naprava za sušenje, katere bistveni deli so pokončni stebri in počezne late, ne pa tudi streha. To vprašanje je ostalo odprto (prim. sliko št. 40); kajti v vrsti naših pokrajin kmet točno loči med kozolcem — žito se suši »v kozolcu«, vozovi so »pod kozolcem« — to je samostojnim poslopjem in pa med »štanti«, »latami«, »rantami« kot sestavnimi deli gospodarskega poslopja. Na drugi strani pa: če ni streha bistvena, ali je vezani kozolec sploh še kozolec, ali ni to že senik? To vprašanje nastopi v slučaju, če ne upoštevamo ljudskega poimenovanja iz nekaterih pokrajin.

Enotne proge pri zlaganju so vrste. Imamo pa zopet več načinov zlaganja; drugače se zлага n. pr. ajda kot oves in drugače ječmen kot rž. Za zlaganje se ne povezuje kolnati, redno pa se zveže počepoči fižol.

Nekaj sličnega kot z zlaganjem v kozolcu je z žitom pri stavljanju v stave. Ječmen in oves se stavi v stave po šest snopov, pšenica in rž pa v križe ali jakce. Prekmurški mali križ šteje s popom 17 snopov, slovenjegoriški jakce pa s klobukom 11 snopov. Za oves najobičajnejša stava je petka, to je stava petih snopov. Drugače je petka v rabi za ostalo žito v slučaju, da je to preveč suho; potem se postavi žito najprej v petke in nato v križe. Obratno pa nastane tupačam pojem razstave: ako zmoči dež stave, potem se žito razloži in s tem se ustvari razstave, izraz, ki je doma tam, kjer so stave za na polju postavljeno žito običajni izraz.

Pri opisu kozolca je treba ločiti med poimenovanjem posameznih delov pri lesi in pri kozolcu, ali pri stegnjenem in vezanem kozolcu. Med tem ko leži pri stegnjenem

kozolcu strešno sleme neposredno na vrhu stebrov, je pri vezanem nad stebri obloga; medtem ko znači lokalno pri stegnjenem kozolcu brana isto kar okno, pa je pri vezanem kozolcu brana sestav dveh stebrov, ki sta med seboj zvezana z veznicami ali puntrami. Poleg babe na sliki 2. imamo babe, ki oklepajo steber od vseh štirih strani. Okna z odrom pod spodnjo lato so poleg Koroške v navadi tudi na Štajerskem, kjer je podstrešek ali uta pri plašivcu običajna pri dveh oknih, med tem, ko imamo istam vrsto primerov vezanih kozolcev z enim oknom. Pri kozolcu brez odra, zlasti pri onih, ki so stali na polju, pa je bil do zadnjega časa v štajerskem Posavju pod latami prostor, kjer so posejali seme za sadike za zelje in jih »pod rantami« tudi gojili, dokler jih niso razsadili. S svetovno vojno je ta navada ponehala. Za peroti rabijo Savinjšani naziv *per(e)o*, *peresa*. Srednji prostor v vezanem kozolcu, spodnji »stolberk« je omejen z mrežo, medtem ko so križi na križišču bran in podstrešnih slemen in pa vezi nad veznicami med mrežo in stebrom. Vezani kozolci iz novejša dobe (XX. stoletje) imajo običajno stalne stopnice pod plančnikom, premakljiva lestva pa vodi na pod. Lina je odprtina ali vrata na podstrešje, na spodnje nadstropje pa vodijo večinoma duri. Late pod plančnikom so za sušenje koruze in vodijo često k nastoju pravega koruznjaka pod plančnikom. Zlasti v jeseni pa se zvežejo peroti obeh vrst s povprečnimi drogovi in tako pripravi provizorno okno za čez zimo, *ko nec*, kjer se suši ščavje ali proseni otepi. Izraz stegnjen kozolec zveni tuje; za nas je to nekaj, kar leži na tleh, ker stegniti se, stegnjen pomeni poginiti v najbolj prostaškem smislu besede. Podobno uho nerado čuje oporni koli, ko je splošno v rabi izraz *opurje*, *oporje*. Stebri so poleg hrasta tudi iz kostanja in iz jagneta, to je iz lesa, ki ne poka. Prislonjeni kozolec po našem pojmovanju, da se moramo pri tem ravnati po ljudskem poimenovanju, ne spada med kozolce. V tem primeru bi morali upoštevati tudi provizorne prislonjene kozolce, tako da dobimo kombinacije vezanega in prislonjenega kozolca, obenem pa bi s provizornimi prislonjenimi kozolci dobili tudi drugo mejo kozolca tako v vzhodnem Podravju kot tudi v Pomurju. Za vezan kozolec pozna precej posavske Štajerske izraz *cvibasti kozolec*. Vendar pa moramo v terminologiji stremeti, da zaznamujemo posamezne vrste kozolca z enim samim imenom. Podaljšek vezanega kozolca pri eni ali pri obeh straneh (slika št. 22.) so *rus* (= brki). Savinjšani rabijo za pojato naziv *veliki plat*, — nikjer pa izraza, ki bi imel zvezo z besedo kozolec, obratno pa pri vezanem kozolcu mesto »pod kozolcem« tudi »pod spodnjim stolberkom«, — celjska okolica za čop šop, medtem ko je od tam na severovzhod prevladajoči naziv *zatrep*. Poseben del podstrešja ali gornjega nadstropja je *pete* ali *pekre*. Na petru ali na pekrah je prostor tik pod slemenom nad podstrešnimi panti.

Kot shramba za slamo je kozolec redek. Večinoma spravlja naš kmet na kozolec boljšo krmo. In sicer uporablja gornje nadstropje ali podstrešje za seno, spodnje pa za otavo, potem ko se je po košnji slabo suho in tu posušeno seno premetalo na gornje. Na gospodarskem poslopu pa se shranjuje slabša krma in slama, torej to, kar prihaja v poštrev za rezanico.

Skrbno je zbral Melik predstavitelje obstoječih tipov. Manjkajo samo pendant k nizkemu kozolcu (slika št. 25.), kjer imamo podstrešje izraženo v visokem nadstropju; nizki kozolec s tremi vrstami oken in nastavek kozolca v prleški kolarnici. Edinstven primer pa je kozolec, ki ima poleg oken z latami okna obita z deskami. (Sv. Lovrenc na Pohorju) tako, da prehaja tukaj kozolec v gotovi meri v senik. Povdarjam pa, da je to edinstven primer, ki je redkejši kot n. pr. *kozolec*, katerega uporabljajo pri žagah za sušenje rezanega lesa, zlasti lat in desk.

V odnosu kozolca do kmetije izvaja Melik pravilno položaj kozolca do kmetije iz parcelacije kmetijskega posestva. Vendar pa je treba tu ločiti med ostrvami, lesu, plašivcem in vezanim kozolcem. Pri prvih dveh velja to popolnoma, pri zadnjih pa samo deloma. Pri raztresenosti parcel na naših kmetijskih posestvih bo kmet postavil ostrve na vsaki njivi, kjer jih rabi; težje bo to šlo pri lesi, ki jo bo zato postavil ob gotovi parceli in kakor bo pač mogoče. Plašivec in kozolec pa zavzemata že položaj trajne shrambe in ne samo začasne sušilnice, vsled česar se bo tu pojavilo preseljevanje kozolca k kmetiji. Obenem s tem pa je za vezani kozolec radi dveh vrst oken potrebna meridionalna lega. V zvezi s tem pa je tudi podano zemljepisno vprašanje za nastoj plašivca ali kozolca na kozla (slika št. 28.—30.) Ali se ni tuptatam razvil plašivec in ne vezani kozolec, ker za meridionalno lego zadnjega okoli kmetije ni bilo mesta, in ali ni lokalno in vsaj deloma ta činjenica vzdrževala plašivec in zadrževala v večji meri razmah k vezanemu kozolcu?

Izčrpno je obdelano vprašanje, do kod sega slovenski kozolec. V zvezi s tem so podani različni načini sušenja žita. Manjka samo sušenje v podstenu, ki je v rabi pri manjših želarijah, zlasti pa pri viničarijah na prehodu v Srednje Podonavje, in to zlasti v Podravju; izgleda, da je to prvotna primitivna oblika, iz katere so se razvile rante, late, štanti, oziroma prisloneži kozolcev. Pravilno so omenjene ostrve okrog Vranskega. Ta omemba je važna, vendar jo je treba v toliko izpopolniti, da ostrve okrog Vranskega še niso opuščene. Pojavljajo se v posebnih oblikah, ki nastopajo tudi okrog Mozirja in nad Šaleško dolino. To so ostrve pri peresih ali pri perotih. Na koncu peres se postavijo pokončni drogi, ostrve, v katere se zлага predvsem detelja in s čimer se kozolec, oziroma vrsta oken, ali eden k r a j kozolca, tudi lepo arhitektonsko zaključí. Te ostrve vodijo v ozemlje, kjer kozolci polagoma pojenjajo; iz istih vzrokov so važni na Gorenjskem, Goriškem in na Koroškem omenjeni seniki. Kot v navedenih ozemljih predstavljajo p a r n e ali p a r m e imenovani seniki zaključek kozolca tudi na Štajerskem. Nahajamo jih zlasti v vzhodnem Podravju — v alpskem delu niso potrebni, ker jih nadomeščajo hube — v slovenjegoriških delih, zlasti v dolini Pesutce, odkoder jih lahko zasledujemo preko vse Štajerske v Avstrijo, kjer imamo na češko-gornjeavstrijski meji pri Sumerau-u celo par primerov kozolca s senikom.

Obenem z razvojem kozolca je na podlagi slik točno ugotovljeno, da imamo kozolec na Slovenskem že v Valvasorjevi dobi. Če pa nimamo o tem literaturnih poročil, se moramo zavedati, da ni Valvasor podrobneje obravnaval kozolca radi svoje fevdalne in aristokratske miselnosti; vsled pretirane stanovske časti se fevdalna doba sploh ni bavila z narodopisnimi vprašanji, n. pr. kmetijske hiše in gospodarskega poslopja; isto ugotavlja na primer M. Dolenc za ljudsko pravo. Fevdalna znanost obravnava probleme fevdalnih stanov. Pri razvoju kozolca v Savinjski dolini obstoja nesporazum. Savinjski kozolec se je pod vplivom hmeljarstva razvil v vezano obliko. Ker lahko služi kot dokaz za drugo polovico samo spomin in ustno izročilo, navajamo za razvoj XX. stoletja statistiko, katero je mogoče vedno prekontrolirati na licu mesta. Podatki veljajo za vasi Poljče, Spodnje Gorče, Kamenče in Glinje za leti 1900 in 1931. So to štiri tipične vasi, v katerih ni v premoči urbanizacija, pa tudi ne vpliv hribovja; njili lega sredi hmeljarstva pa jim daje splošen savinjski značaj. V Glinjah imamo 1900 2 lesi, 4 plašivce in 5 kozolcev; danes (1931) imamo razen enega na psa same vezane kozolce. V Kamenčah je 1900 1 prislonežni tip, 2 z gospodarskim poslopjem združena, kakor ga kaže slika št. 27.; sicer pa 1 lesu, 8 plašilcev in 7 kozolcev; danes imamo samo vezane kozolce. V Poljčah so danes sami vezani kozolci, 1 plašivec in 2 združena z gospodarskim poslopjem, medtem ko smo 1900 imeli 5 plašilcev in 7 kozolcev. Spodnje Gorče kažejo 1900 3 kozolce združene z gospodarskim poslopjem, 1 lesu, 7 plašilcev

in 7 kozolcev. Danes sta še samo 2 plašivca, od teh oba zunaj na polju. Neizpremenjeni pa so ostali povsod kozolci v zvezi z gospodarskim poslopjem. Rezultat je jasen: Kozolec v zvezi z gospodarskim poslopjem je ostal, kakor je bil; to velja za manjša kmetijska posestva. Že redke lese so izginile. Plašivci so v eni vasi popolnoma izginili, drugod so pa na tem, da izginejo. Razvili so se pa do splošnosti vezani kozolci. Podoben primer, samo da manj prepričujoč, bi lahko navedli za umikanje kozolca s polja in obenem za njegovo preseljevanje k kmetiji.

Koruznjak je svojevrsten primer, ki kot posebna in samostojna sušilnica zavzema od kozolca opredeljeno mesto. Pojavlja se v dveh oblikah. Najprej kot samostojen koruznjak (slika št. 48), nato pa kot sestavni del kozolca. V drugem slučaju se nahaja koruznjak pred prvim nadstropjem, ali pa tudi kot izpolnjeno okno, kar velja zlasti za »hüte« v Prlekiji in v Podravju. Zadnji primer nam nakazuje delni razvoj koruznjaka iz okna, oziroma iz lat v obliki Melikovega prislonjenega kozolca. Sicer pa prevladuje pri sušenju koruze vedno bolj okno v kozolcu. V zvezi s kozolcem je estetsko zanimivo sušenje koruze v mrežah (Prim.: Slovenska narodopisna bibliografija za leto 1930. ČZN XXVI.). Samo kot kuriozum navajam primer, ki sem ga videl 1924 v Jurkloštru, da so obešali koruzo sušiti na drevje.

Z ozirom na neslovenske in izvenevropske kozolce lahko vidimo neko sličnost našega kozolca z japonskim. Kot so na Japonskem late privezane na stebre, torej slično, kar je pri nas pri ostrvah, tako imamo na jugozahodnem Dravskem polju (Poljskava, Fragersko) primer, da so late pribite v zunanjo zarezo — notranje izdolbine namreč v tem slučaju ni — pokončnega stebra; in to večinoma preko pokončno na steber položene deščice.

Pri pogojih za eksistenco kozolca navaja Melik v prvi vrsti klimo, poleg nje pa antropogeografske vplive, ki dajejo kozolcu značaj slovenske tvorbe. Prvenstveno vlogo v tem oziru igra podnebje in v njem poleg padavin zlasti veter. V Ošlju na Pohorju so postavili 1930 kozolec — z gospodarskim poslopjem zvezano uto — ki se pa kljub svojemu proti vetru odpornemu značaju in kljub temu, da je bila celotna stavba postavljena proč od vetra, ni obnesel. Veter je okna vedno in vedno odpiral in izmetaval snopje. Poleg podnebja in etničnega antropogeografskega momenta pa igra bistveno vlogo gospodarska usmerjenost pokrajine, ker vpliva odločilno tudi na izobliko kozolca. V pretežno živinorejski Gornji Štajerski bi kozolec še prav posebno vsled oblačnosti in relativne vlažnosti ne pomagal mnogo; saj še na Slovenskem Štajerskem v deževnih letih detelja rada sprhni, in to navzlic relativno jasnemu vremenu. Ker pa je kozolec naprava predvsem za sušenje žita, malo sena, otave pa sploh ne, zato bo kozolec ponehal v Alpah s prevladovanjem travništva in živinoreje, oziroma gozdarstva. Že v naših krajih s prvenstvenim gozdarstvom se n. pr. na Kobanskem žito omilati šele pozimi, tako da tu pri vzporednem poljedelstvu kmet kozolca sploh ne potrebuje. In značilno je, da se v krajih, kjer prehajajo kozolci v ostrve in kjer je oboje značano, suši v kozolcih žito, v ostrvah pa detelja. V krajih s prevladajočim travništvom nastopi na mesto kozolca senik. Pri vsem tem pa moramo prav tako kot pri posameznih tipih in pri razvoju tipov upoštevati lokalne zemljepisne in kulturne činitelje.

Jezikoslovni vidiki so bili, ki so dovedli avtorja do stališča, da je antropogeografski, etnični slovenski element bil tisti činitelj, ki je kozolce ustvaril, in od katerega so ga prevzeli Nemci. Vendar zemljepisna razširjenost ne omejuje kozolcev samo na alpsko ozemlje; pa tudi če upoštevamo samo alpski kozolec, opazimo pri njem vrsto jezikoslovnih podrobnosti, ki so po svojem izvoru nemške. Tudi ni zgodovinsko točno da bi bili povsod v poljedelstvu Slovenci naprednejši od Nemcev. Na freisinških po-

sestvih okoli Škofje Loke imamo ravno obratno: Nemce izražene kot poljedelce, Slovence pa kot živinorejce.

Predstavitelji in nosilci kulturnih dobrin so kulturno-geografske enote, večji ali manjši kulturni krogi, ki pa niso istovetni z narodi. Posamezni narod je samo začasni nosilec ali razširjevalec določenih kulturnih pridobitev v določeni kulturni enoti, pa tudi izven nje. Narod sam pa je zopet izraz zemlje in vplivov, ki na njegovo zemljo segajo. In največ kulturnih pridobitev se združi na križiščih in prehodnih ozemljih. Največ kulturnih reliktoev pa se vzdrži na ozemljih, kjer ponehajo tuji, zunanji zemljepisni in kulturni vplivi. Slovensko ozemlje združuje kar tri zemljepisne enote: srednjepodonavsko, alpsko in sredozemsko. Po razširjenosti kozolca od Vallisa do Sotle in Gorjancev pa moramo gledati v kozolcu alpski problem, ki nastopa tam, kjer so izvenalpski vpliv najmanjši. Srednjepodonavski vplivi na kozolec so neznatni, kar nam dokazuje vzhodna meja kozolca. Sredozemski vplivi se kažejo samo v zidanih stebrih proti zapadni meji slovenskega kozolca in posamično v stebrih z napetim žicami. V zemljepisno zaključeni notranjosti Alp se kozolec ni razvil. V Sloveniji pa, v prehodnem ozemlju med Podravjem in Posavjem, med Beljakom in Ljubljano ter na zaključku Alp se je razvil v interesantni, zemljepišni in narodopisno svojevrstni izobliki: Obdržal je tako vse primitivne, izvirne oblike, obenem pa se je razvil tudi najvišje in zavzel obliko združene sušilnice za poljedelske pridelke in senika. V tem pa varuje naš kozolec na prehodnem slovenskem ozemlju svoj posebni alpski značaj. To je njegova zemljepisna in narodopisna posebnost, v tem pa ležijo tudi vse težave njegovega proučavanja. Radi tega značaja našega kozolca, ki združuje obratno od primitivnih skandinavskih, ruskih in azijskih kozolcev v sebi ves razvoj kozolca od primitivnih pa do najpopolnejših oblik, bo lahko dala odgovor na vprašanje po izvoru in nosilcu kozolca zgodovina in to v obliki izsledkov iz proučavanja urbarjev. Za ta proučavanja pa je postavil Melik v pričujoči razpravi vsestransko in solidno podlago.

Izčrpano literaturo je potrebno izpopolniti z: Amtlicher Bericht über die X. Versammlung deutscher Land- und Forstwirthe zu Gratz im September 1846. Gratz, 1847. 816 str. + VI. (V Študijski knjižnici v Mariboru št. 4349). Poleg omenbe na strani 252 imamo v tem poročilu (767—770) opis in priporočilo kozolca v obliki lese in vezanega kozolca. Na to zborovanje je poslal ljubljanski tesar Jurij Pajk šest modelov kranjskih in spodnještajerskih kozolcev z njihovimi sestavnimi. Na podlagi Pajkovih opisov in risb sta podani tudi prilogi; po istem viru pa je podal Alojz Jaut zborovalcem opis, način uporabljanja in posebne prednosti kozolcev v štirih letnih časih. To poročilo nam kaže, da so pred slabimi sto leti kmetijske organizacije propagirale razširjanje kozolcev; na drugi strani pa nam nudi o kozolcih slike, ki danes sicer še niso izginile, ki so pa že jako redke. V tej dobi so bili kozolci pokriti s slamo, z deskami, s škodlji, ali z opeko. Pod spodnjega nadstropja so uporabljali tudi za skedenj ali za shrambo žita. Pod kozolcem pa je bil spomladaj prostor za tesianje lesa, popraviljanje in shrambo kmetijskih orodij, v oknih poleti in jeseni za zlaganje žita in krme. Kot »kašta« za žito je kozolec danes menda neznan. Pač pa imamo še znane primere, kjer je na spodnjem nadstropju skedenj; večina teh samostojnih kozolcev je naravno vezanih ter ima na vsakem kraju samo po eno okno; podobni slučaj, kjer mlatijo pod kozolcem na sphani ilovici, je danes istotako že redek in izvira iz vzhoda, iz območja Srednjega Podonavja.

V zvezi s propagando kmetijskih organizacij še omenjam, da so v začetku XX. stoletja prihajali proučavati ruski gospodarski strokovnjaki slovenske kozolce. Vprašanje pa, ali je to vplivalo na razširjenje kozolcev v Rusiji, in ali je to imelo kake posledice na tipe tamkajšnjih kozolcev, mora ostati brez odgovora.

Melikova knjiga je lepo delo; vsaka bodoča študija o kmetiji ga bo morala upoštevati. To velja prav tako za nas, kot za inozemce. Želimo samo, da bi avtor prej ko mogoče objavil vsaj daljši izvleček iz pričujoče razprave v inozemstvu in tako predstavil tujcem nas in svoje delo.

Franjo Baš.

Naša Slovenačka. Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva, godina XI. Beograd 1931, str. 433—592.

Pričujoča publikacija je v nizu posebnih izdanj društva šesta knjiga, ki je zamišljena kot nekaka enciklopedija geografskih, zgodovinskih, narodopisnih in prosvetno-kulturnih prilik gotovega dela naše kraljevine. Letošnja Sloveniji posvečena številka je izšla ob priliki nedavnega kongresa Jugoslovanskega profesorskega društva, ki je teokrat zborovalo v Mariboru. Knjiga ima več ali manj prigradski značaj; bila bi naj nekak vodnik kongresistov, zlasti onih iz vzhodnih in južnih pokrajin naše države.

Zbiranje gradiva in njega razporeditev je prevzel poseben ljubljanski odbor, dočim so z doneski prispevali večinoma slovenski profesorji iz Ljubljane, Celja in Maribora. Članki obravnavajo v preglednem, strnjenem slogu naše slovenske probleme brez idealiziranja tako stvarno in čisto tako originalno, da zaslužijo vso pozornost, ker utegnejo nuditi tudi nam samim marsikatero novo odkritje.

Zaradi živahnega tujkega prometa so pokrajinske lepote Slovenije že dokaj poznane. Vendar ni odveč Westrov »Izlet u Dravsku banovinu«, ki je spisan s posebno toplino vsestransko pregledno. V posebnem članku se ustavlja isti pisec ob našem narodnem simbolu Triglavu, ki naj bi, utrjujoč zavest naše narodne skupnosti, postal visokoplaninski cilj slehernega Jugoslavana.

Sloveniji v splošnem, posledicam njene geografske lege in svojevrstnosti tal je posvečena cela serija znanstvenih studij. Njeno odlično vlogo v starem veku spccijalno s prometno-geografskega vidika je sijajno prikazal univerzitetni profesor dr. B. Saria. Dolgodobne vplive alpske, kraške in panonske pokrajine na značaj slovenskega človeka obravnava dr. V. Bohinec. Geografska razcepljenost slovenskega ozemlja je tudi važen vzrok številnosti naših narečij, kar mimogrede ugotavlja dr. R. Kolarič v svoji studiji o razvojnih smereh in samobitnosti slovenskega jezika. Prav posebno pozornost pa še zasluži profesorja F. Baša »Prometna gravitacija Slovenije«, s čimer je pri nas prvi načel ta splošno važni aktualni problem.

Z ozirom na zasedanje kongresa v Mariboru se peča spccijalno s severo-vzhodnim delom Slovenije kar četvero razprav. F. Baš je napisal iz tega področja kar troje preglednih studij. Oskrbel je kratek splošno-geografski pregled bivše Mariborske oblasti, kjer z vseh vidikov osverluje alpsko-panonsko prehodnost njenega ozemlja. Na drugem mestu razpravlja o Mariboru, njegovi legi in pomenu v preteklosti in sedanjosti. Zelo tehtna je njegova »Jugoslovensko-nemačka granica«, ki ni nikak suhoparen iz nacionalnih vidikov podan opis, temveč temeljita sveskozi stvarna studija. Daljšo razpravo o Potočki zijalki na Olševi je napisal profesor S. Brodar, da na to važno paleolitsko postajo, ki vzbuja veliko zanimanje inozemstva, opozori vse naše prosvetne kroge. Važno je Brodarjevo opozorilo na skoraj nepoznano paleolitsko postajo Lokve pri Delnicah, ki je poleg Krapine in Olševe tretja sled najstarejšega ljudskega dejstvomana na ozemlju Jugoslavije.

Večinoma kratki doneski nudijo vpogled v naše prosvetno-kulturne razmere. Profesor I. Dolencec poroča o slovenski knjižni produkciji za leto 1929., profesor L. Mlakar podaja pregled muzejev in znanstvenih knjižnic Dravske banovine, dr. S. Rape in profesor I. Dolencec poročata o narodni prosveti v Sloveniji, profesor L. Kramolc govori o glasbi in njenem razvoju pri Slovencih. Obširno raz-